

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING IJODIY FAOLIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA MUSIQA MASHG'ULOTLARIDAN FOYDALANISH USULLARI

Rizayeva Feruza Farxod qizi

Xalqaro Nordik universiteti magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishda integratsion yondashuv asosida tashkil etilgan musiqa mashg'ulotlarining o'rni va ahamiyati yoritilgan. Unda musiqa fanini tasviriy san'at, adabiyot, harakatli o'yinlar kabi boshqa faoliyat turlari bilan uyg'unlashtirish orqali bolalarning emotsional, estetik va aqliy rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatishi ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan asoslab berilgan. Shuningdek, maqolada integratsion musiqa mashg'ulotlarining afzalliklari, uslubiy yondashuvlari va pedagogik samaradorligi haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, integratsiya, musiqa mashg'ulotlari, ijodiy faoliyat, estetik tarbiya, bolalar rivoji, musiqiy did, emotsional holat.

Abstract: This article highlights the role and importance of music classes organized on the basis of an integrative approach in developing the creative potential of preschool children. It scientifically, theoretically and practically substantiates how combining music with other types of activities such as fine arts, literature, and movement games can affect the emotional, aesthetic, and mental development of children. The article also discusses the advantages, methodological approaches, and pedagogical effectiveness of integrative music classes.

Keywords: preschool education, integration, music classes, creative activities, aesthetic education, child development, musical taste, emotional state.

Maktabgacha yosh-bu shaxsni rivojlantirish va tarbiyalashning eng muhim bosqichi, bolalarning kognitiv qiziqishi va qiziquvchanligi rivojlanadigan davr. Shu sababli, maktabgacha ta'lim muassasalarida maktabgacha yoshdagi bolalarda badiiy didni tarbiyalash, ularda ijodiy ko'nikmalarni shakllantirish va musiqiy madaniyatni tarbiyalash bo'yicha faoliyatni tashkil etish kerak. D. B. Kabalevskiy bola shaxsining musiqiy madaniyati musiqiy san'atning ma'naviy tushunchasi bilan bog'liq edi. U musiqiy savodxonlik musiqani idrok etish fazilatlarida namoyon bo'ladigan musiqiy madaniyat ekanligiga ishongan:

- musiqani hayotdan tug'ilgan va hayot bilan uzviy bog'liq bo'lgan tirik majoziy san'at sifatida qabul qilish qobiliyati;
- uni hissiy jihatdan idrok etishga, undagi yaxshilikni yomondan ajratishga imkon beradigan maxsus „musiqa hissi“;
- musiqaning tabiatini quloq bilan aniqlash va musiqaning tabiati va uni ijro etish tabiati o'rtasidagi ichki aloqani his qilish qobiliyati.

Maktabgacha yosh – bu bola shaxsining shakllanishi, estetik didi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda eng muhim bosqichdir. Ayniqsa, bolalarning musiqiy tarbiyasi ularning emotsional dunyosi, eshitish qobiliyati, tafakkuri, harakatlari va nutqining uyg'un rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu nuqtai nazardan, **integratsion (ya'ni, turli fanlar va faoliyatlar birligi asosida olib boriladigan) musiqa mashg'ulotlari** bolaning har tomonlama rivojlanishida alohida o'rin tutadi.

Musiqiy savodxonlik-bu shaxsning musiqani hayotdan tug'ilgan va hayot bilan uzviy bog'liq bo'lgan jonli, majoziy san'at sifatida qabul qilish qobiliyati; maxsus "musiqa tuyg'usi", bu uni hissiy jihatdan idrok etish, undagi yaxshilikni yomondan ajratish imkonini beradi; musiqaning tabiatini

quloq bilan aniqlash va musiqa mazmuni o'rtasidagi ichki aloqani his qilish qobiliyati va uning ijro etilishining tabiati, shuningdek, noma'lum musiqa muallifining qulog'iga, agar u ushbu muallifga xos bo'lsa, uni aniqlash qobiliyati. Musiqa darslari maktabgacha yoshdagi bolaning umumiy xulq-atvor madaniyatiga ta'sir qiladi. Faoliyat turlarini almashtirish: qo'shiq aytish, musiqa tinglash, bolalar musiqa asboblari chalish, bolalardan e'tibor, zukkolik, reaksiya tezligi, uyushqoqlik, ixtiyoriy harakatlarning namoyon bo'lishini talab qiladi. Masalan, qo'shiqni ijro etishda uni o'z vaqtida boshlash va tugatish kerak. Raqsda, o'yinlarda musiqa ritmiga bo'ysunib, harakat qila olish. Bularning barchasi bolaning irodaviy fazilatlarini yaxshilaydi.

Integratsion musiqa mashg'ulotlari – bu musiqa fanini boshqa ta'lim sohalarini (tasviriy san'at, adabiyot, jismoniy tarbiya, atrof-muhit bilan tanishtirish) bilan uyg'unlashtirgan holda olib boriladigan darslardir. Ushbu yondashuv bolaga musiqa orqali nafaqat estetik zavq bag'ishlaydi, balki uning tasavvuri, nutqi, eshitish, ko'rish va harakat faoliyatini uyg'un rivojlantiradi. Musiqa mashg'ulotlarining integratsion shaklda tashkil etilishi pedagogdan yuqori darajadagi tayyorgarlik, bolalarning individual imkoniyatlarini inobatga olish va ijodkorlikni talab qiladi. Bu jarayonda o'yinli metodlar, musiqa terapiyasi elementlari va vizual-tasviriy vositalardan keng foydalanish tavsiya etiladi.

Integratsion musiqa mashg'ulotlarining mohiyati. Integratsion yondashuv – bu bir nechta ta'lim sohalarini birlashtirib, bolalarning har tomonlama rivojlanishiga ko'maklashadigan metoddir. Musiqa mashg'ulotlarini:

- rasm chizish,
- raqs harakatlari,
- she'r o'qish,
- drammatizasiya,
- tabiatni kuzatish

bilan uyg'unlashtirish orqali bolalarda **kompleks rivojlanish** ta'minlanadi. Bunda bola nafaqat musiqani tinglaydi yoki aytadi, balki uni harakat, tasviriy san'at va boshqa vositalar orqali anglaydi.

Ijodiy faoliyatga ta'siri. Integratsion musiqa mashg'ulotlari bolalarning quyidagi jihatlarini rivojlantiradi:

1. **Ijodiy tasavvur** – musiqa va boshqa san'at turlari orqali bola o'ziga xos tasvirlar yaratadi.
2. **Estetik did** – go'zallikni anglash, farqlash va ifoda etish ko'nikmalari shakllanadi.
3. **Nutq va eshitish qobiliyati** – musiqa orqali fonematik eshitish, talaffuz va ifodali nutq rivojlanadi.
4. **Jismoniy harakatchanlik** – ritmik harakatlar bolalarning motorikasi va koordinatsiyasini yaxshilaydi.
5. **Emotsional rivojlanish** – qo'shiqlar, kuylar orqali bolalar o'z his-tuyg'ularini ifodalaydi

Amaliy misollar

1. **“Bahor keldi” mavzusida mashg'ulot:** bolalar bahor manzarasini tasvirlaydigan rasm chizadilar, bahor haqidagi she'rlarni o'qiydilar, bahorgi tabiat tovushlarini eshitadilar va shu mavzuda qo'shiq kuylaydilar.

2. **Musiqa va drammatizasiya:** ertaklar asosida sahnalashtirilgan mashg'ulotlar orqali bolalar qo'shiq aytish, obrazga kirish va sahnadagi harakatlarni bajarishni birgalikda o'rganadilar.

Musiqa, bolani estetik tarbiyalashning yorqin vositalaridan biri, maktabgacha yoshdagi bolalarning go'zallikni idrok etish, his qilish va tushunish, yaxshi va yomonni sezish qobiliyatini

rivojlantirishga qaratilgan. Haqiqiy go'zallik bilan tanishish estetik his-tuyg'ularni shakllantiradi, ular estetik did, estetik tuyg'ular, hislar va hukmlarning asosiga aylanadi. Bu bola uchun ijodiy rivojlanish dunyosini ochadi, uning ijtimoiylashuviga hissa qo'shadi va uni to'laqonli kattalar hayotiga tayyorlaydi.

Integratsion musiqa mashg'ulotlari – ijodiy rivojlanishning kuchli vositasi: musiqa faoliyatini boshqa ta'lim yo'nalishlari bilan uyg'unlashtirish bolalarning tasavvuri, emotsional holati, nutqi, estetik didi va ijodiy tafakkurini bir vaqtda rivojlantirish imkonini beradi. Musiqa bilan bog'liq integratsiyalashgan mashg'ulotlar orqali bolalar obrazli fikrlashni o'rganadilar, o'z g'oyalarini ifoda etishga harakat qiladilar va ijodiy yondashuv shakllanadi. Bolalar musiqa, rasm, harakat, she'r va hikoyalar orqali go'zallikni ko'ra bilish, his qilish va ifodalashga o'rganadilar. Bu esa ularning estetik dunyoqarashini kengaytiradi. Integratsion mashg'ulotlar bola shaxsining jismoniy, aqliy, emotsional va ijtimoiy jihatdan uyg'un rivojlanishiga xizmat qiladi. Tarbiyachi-pedagoglar integratsion yondashuv orqali bir nechta maqsadlarni bir vaqtning o'zida amalga oshirishi mumkin, bu esa ta'lim-tarbiya jarayonining sifatini oshiradi. Musiqa bilan boyitilgan, jonli va harakatli mashg'ulotlar bolalarda katta qiziqish uyg'otadi va ularning faol ishtirokini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Anvarovna, K. D. (2022). Conducting music lessons in preschool educational institutions. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL)*, 3(3).
2. Karimova, D. A. (2022). Musiqa darslarida bolalar musiqa tuyg'usini takomillashtirish. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 4-2).
3. Karimova, D. (2023). Methodical analysis of london school in music teaching technology. *Solution of social problems in management and economy*, 2(2).
4. Yunusovich, A. Z. (2018). All beings of the nature and its preservation in the Zoroastr religion. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 8(6).
5. Valiyeva Feruza Rashidovna, Abdunazarova Nargiza Fatxullayevna, Zakirov Alisher Akbarovich. The importance of ensuring the mental, physical, spiritual, spiritual development of educators of pre-school educational organizations. PhD. Valieva Feruza Rashidovna //Bosma //Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI) Volume 12, Issue 8. July. 2021:6919.
6. Valiyeva F.R. Ensuring continuity in the traning of future professionals in the education system.// *Europen Journal of Research and Reflection in Educational Sciences/ Volume 7 Number 6, 2019. ISSN 2056-5852*
7. Abdullayeva N.Sh. Leader competency and its specific characteristics in managing the school education system// *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*ISSN:2771-2141Pages:152-158|Crossref
DOI:<https://doi.org/10.37547/ajsshr/Volume04Issue02-23> Published Date: 2024-02-29<http://theusajournals.com/index.php/ajsshr/article/view/2548>
8. Абдуллаева Н.Ш. Мактабгача таълим ташкилоти раҳбарининг менежерлик кўникмасини шакллантиришга замонавий ёндашувлар// *Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириш*» № 1/1 Нөкис — 2025 Б 360-368
9. Syfiddinovich, A. B. (2024). MUSIQA CHOLG 'ULARINING ILK SHAKL VA TURLARI. *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 7(2).